

ВІДГУК

офіційного опонента доктора економічних наук, професора
САФОНОВА Юрія Миколайовича
на дисертаційну роботу
ЗАЛУНІНА Микити Михайловича
на тему «**Перспективи стабілізації переробної галузі України в умовах
розвитку циркулярної економіки**»,
представлену на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за
спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством

Актуальність теми наукового дослідження

Виснаження природних ресурсів є однією з найбільш гострих глобальних проблем. В сучасних умовах, зростання дефіциту енергетичних ресурсів та сировини, посилюється забруднення довкілля, загрозливими темпами збільшуються площі полігонів виробничих та побутових відходів, очевиднішою стає обмеженість можливостей зростання економіки шляхом традиційної (лінійної) моделі та зростає інтерес до пошуку альтернативних шляхів розвитку. Економічна модель виробництва та споживання, що склалася на сьогодні в більшості країн світу, має безліч недоліків, оскільки вона продукує суттєві обсяги відходів, тому пошуки шляхів вирішення даної проблеми обумовили створення альтернативу традиційній (лінійній) економіці, так звану циркулярну економіку, яка ставить за мету розірвати зв'язок між економічним зростанням і збільшенням споживання природних ресурсів.

Циркулярна економіка створює нові та безпрецедентні можливості для багатства і благополуччя. Актуальність дослідження циркулярної економіки полягає у загостренні проблем пов'язаних із зростанням антропогенних навантажень на природу, виснаженням багатьох видів природних ресурсів, збільшенням обсягів екологічно шкідливих викидів, зниженням якості середовища проживання людей.

З урахуванням визначених аспектів, дослідження теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій щодо розвитку переробної галузі України в умовах циркулярної економіки є актуальним та необхідним завданням. І саме це актуалізує обрану Залуніним Микитою Михайловичем тему

дослідження, зважаючи на інноваційний вектор розвитку вітчизняної економіки. Тема виконана в межах науково-дослідної роботи кафедри економічної теорії, національної та міжнародної економіки Класичного приватного університету «Розвиток національної економіки в контексті сучасної економічної теорії» (номер державної реєстрації 0116U000798), де здобувач удосконалив методичні підходи та практичних рекомендацій щодо розвитку циркулярної економіки з метою стабілізації переробної галузі України..

Дисертаційна робота відзначається логічністю побудови, послідовністю та системністю викладення. Зміст та результати дисертації відповідають паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

***Ступінь обґрунтованості наукових положень,
висновків і рекомендацій***

Наукові положення, висновки та рекомендації виконаного дослідження базуються на застосуванні загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. Основні положення представленого матеріалу, які містять певну наукову новизну, базуються на вивченні та застосуванні автором результатів сучасних фундаментальних та прикладних досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених, нормативних актів України, законів, розпоряджень і постанов Уряду, матеріалів науково-практичних конференцій з проблематики регулювання розвитку промисловості національної економіки.

Обґрунтованість результатів роботи підтверджується використанням сучасних методів дослідження – узагальнення, систематизації та експертних оцінок, статистичного, порівняльного, ретроспективного та економічного аналізу, логіко-змістовного моделювання.

Відповідно до мети дослідження, яка полягає у розробці теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій щодо розвитку циркулярної економіки з метою стабілізації переробної галузі України запропоновано концептуальний підхід до систематизації впровадження ідей циркулярної економіки в Україні. Розроблено модель прийняття й узгодження управлінських рішень щодо інноваційного розвитку галузі поводження з відходами для впровадження циркулярної економіки в Україні, а також модель узагальнюючого індексу еколого-економічного розвитку для зіставлення темпів

галузевого зростання та обсягів заподіяної шкоди навколишньому середовищу. Удосконалено методичний підхід щодо ефективного розвитку ресурсозбереження в нафтогазовому секторі України на основі синтезу економіко-статистичних методів та моделей. Досліджено аналіз сучасного стану розвитку циркулярної економіки в Україні. Розроблено концепцію розвитку еколого-економічного циклу переробної галузі України.

Основні наукові результати дисертації

Основним науковим доробком дисертації є науково-практичне завдання щодо систематизації теоретичних засад та обґрунтуванні практичних рекомендацій щодо розвитку переробної галузі України в умовах циркулярної економіки. Основні наукові результати полягають у такому:

1. Сформовано трактування сутності поняття циркулярної економіки як промислової відновної системи, в основі якої інструменти та принципи розвитку економіки, з використанням більш інноваційних технологій, до яких належать green-інструменти, інструменти повторного використання матеріалів (тобто поворотні відходи), а також екологічні інструменти розвитку з акцентом на збереженні навколишнього середовища та зменшенні викидів. (с.22-38).

2. Розроблено концепцію розвитку еколого-економічного циклу переробної галузі України на основі поєднання сучасного практичного досвіду та економіко-математичних методів і моделей, а також модель прийняття та узгодження управлінських рішень у контексті розвитку циркулярної економіки, яка включає сім етапів, в основу якої, на відміну від існуючих, покладено програмно-цільовий підхід, що визначає закономірності між показниками «поводженням з відходами» та «обсягами відходів», «викидами забруднюючих речовин» і «капітальними вкладеннями» в системі взаємодій між державою, бізнесом, суспільством та посередниками (с.170-201).

3. Розроблено модель узагальнюючого індексу еколого-економічного розвитку, що, на відміну від існуючих, надає змогу проводити кількісний аналіз результатів формування замкненого еколого-економічного циклу на основі інтенсивних чинників економічного зростання та розробляти рекомендації щодо його активізації (с.126-130).

4. Запропоновано концептуальний підхід до запровадження циркулярної економіки в Україні, який має базуватися на стратегії сталого розвитку – комплексній багатозначній концепції, що намагається узгодити три

виміри розвитку: економічний, соціальний та екологічний. Вона пов'язана із циркулярною економікою через економічні й екологічні виміри, а також через соціальну відповідальність підприємств, що є діловими воротами до сталого розвитку (с.64-70).

5. Розроблена модель інноваційного розвитку галузі поводження з відходами для впровадження циркулярної економіки, яку розглянуто на мікро-, макро-, мезо- та мегарівнях і в основу якої, на відміну від існуючих, покладено механізм інтегрування до регіональної системи поводження з відходами шляхом створення регіональної агенції (РА) як відокремленої структури й неприбуткової організації з відповідними правами, що також надає змогу здійснювати діагностику й моніторинг для своєчасного реагування щодо ефективності впровадження стратегії інноваційного розвитку (с.130-135).

6. Сформовано концепцію розвитку еколого-економічного циклу переробної галузі України, що, на відміну від існуючих, поєднує сучасний практичний досвід упровадження циркулярної економіки та економіко-математичні методи й моделі, що надає змогу виконувати кількісне оцінювання впливу запропонованих заходів на навколишнє середовище й приймати обґрунтовані рішення (с.164-170).

Наведені наукові результати представляють цілісне завершене дослідження і вирішують важливе наукове завдання на відповідному науковому і методологічному рівні.

***Достовірність результатів, повнота відображення висновків і
пропозицій дисертації в опублікованих автором роботах***

Наукові положення, висновки й рекомендації, сформульовані у дисертації, є достовірними. Достовірність забезпечено значним обсягом наукових джерел (196 найменування), дотичних прямо чи опосередковано до розробки теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій щодо розвитку переробної галузі України в умовах циркулярної економіки, використанням значного обсягу матеріалів чинного законодавства і нормативно-правових актів, даних державної служби статистики України, результатів власних досліджень, використанням сучасних методів досліджень, позитивною апробацією на конференціях.

Висновки дисертації і основні пропозиції, відображені у відповідних елементах наукової новизни, у повній мірі та з достатньою аргументованістю

знайшли відображення у 12 наукових публікаціях автора, з яких: 6 статті у фахових виданнях України та наукових періодичних виданнях інших держав. Основні положення дисертації доповідались і схвалені на 6 науково-практичних конференціях, за результатами участі у яких опубліковано тези доповідей. Кількість, обсяг і якість друкованих праць надають авторові право публічного захисту дисертації.

Практичне значення результатів дослідження

Практичне значення результатів дисертаційного дослідження обумовлено представленням завершених методичних положень і практичних рекомендацій, щодо розробки теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій щодо розвитку переробної галузі України в умовах циркулярної економіки. Окремі рекомендації дослідження реалізовані на регіональному рівнях. Основні положення й висновки дисертації, що мають прикладний характер, використані: в діяльності Департаменту агропромислового розвитку Полтавської обласної державної адміністрації (довідка № 01-19/231 від 20.11.2019), де автором удосконалено концепцію розвитку еколого-економічного циклу переробної галузі України; Товариства з обмеженою відповідальністю «Ланнівська МТС» (довідка № 287-19/51 від 15.10.2019), де автором надано пропозиції щодо економічного обґрунтування комплексу заходів з розвитку циркулярної економіки для стабілізації переробної галузі України.

Результати дослідження використовують у навчальному процесі Класичного приватного університету під час викладання дисциплін «Національна економіка», «Макроекономіка», «Індустріальна та аграрна економіка» (довідка № 24-19 від 25.11.2019). Значна кількість та різноплановість практичних підсумків дисертаційного дослідження свідчать про його комплексність та вагомість одержаних результатів.

Ідентичність змісту автореферату і основних положень дисертації

Автореферат відповідає вимогам нормативних документів МОН України до кандидатських дисертацій (зокрема, пп. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника»). Зміст автореферату повною мірою стисло висвітлює основні положення дисертації. Висновки та рекомендації, наведені в дисертації і

авторефераті, наукових працях Залуніна М.М., частково відрізняючись деталізацією викладу, у значеннєвому відношенні ідентичні.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Разом з позитивними сторонами дисертаційної роботи Залуніна Микити Михайловича, мають місце деякі зауваження та суперечливі моменти, які можуть стати предметом конструктивних дискусійних обговорень під час захисту, а саме:

1. У розділі 1 «Сталий розвиток та проблеми циркулярної економіки», на рис.1.3 (с. 38-39) автором при розгляді принципів циркулярної економіки, слід також зупинитись на ключових інструментах циркулярної економіки для реалізації цих принципів.

2. У першому розділі дисертаційної роботи (с. 37-39) автор зазначає принципи циркулярної економіки, втім на наш погляд слід було би додати також принцип «повторного використання» як у споживанні та і у виробництві.

3. У п.п. 2.1. дисертації «Сучасний стан розвитку циркулярної економіки в Україні» (с. 80-95) автором зацентровано увагу на аналізі поводження із відходами, втім на наш погляд, слід було би додати також принцип аналізу сучасного стану інших напрямків запровадження концепції циркулярної економіки на Україні.

4. У практичній частині роботи автор оперує значним масивом вхідних статистичних даних. Такий обсяг аналітичних розрахунків потребує відповідної інформаційної підтримки, про що в роботі не згадується.

5. З роботи не зрозуміло в повній мірі, розділ 3.3. дисертаційної роботи (с.175) у чому переваги запропонованого зведеного показника структурних зрушень у напрямках використання відходів, формула (3.11), в порівнянні з загальновідомими статистичними методами.

6. Потребує пояснення, яким чином було обрано значення параметру чіткості класифікації при проведенні кластеризації регіонів за використанням відходів?

У цілому, зазначені зауваження не знижують наукової та практичної цінності проведеного здобувачем дослідження і не впливають на загальну

позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Залуніна Микити Михайловича на тему «Перспективи стабілізації переробної галузі України в умовах розвитку циркулярної економіки», подана на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством, є завершеною науковою працею, у якій отримано науково-обґрунтовані результати, що відрізняються новизною і мають практичну цінність та забезпечують вирішення конкретного важливого наукового завдання – розробка теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій щодо розвитку циркулярної економіки з метою стабілізації переробної галузі України.

Дисертаційна робота Залуніна М.М. повністю відповідає паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством, виконана на належному науковому рівні, повністю відповідає вимогам нормативних документів МОН України до докторських дисертацій (зокрема, пп. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. №567 із внесеними згідно з Постановою КМУ №656 від 19 серпня 2015 року), а її автор – Залунін Микита Михайлович – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
Заслужений працівник освіти України,
ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»
Міністерства освіти і науки України,
заступник директора

Сафонов Ю.М.

Підпис засвідчую:

Вчений секретар

Бережна Т.І.